

IGUALADA

**REPÚBLICA, GUERRA CIVIL
I POSTGUERRA**

PROCOPI LLUCIA / ACAN - Fons AFMI

Josep Rabell Padró

IGUALADA

REPÚBLICA, GUERRA CIVIL
I POSTGUERRA

IGUALADA

REPÚBLICA, GUERRA CIVIL
I POSTGUERRA

Col·lecció Catalunya en Guerra

Primera edició: febrer 2021

© dels textos: Josep Rabell Padró

© de les fotografies: diversos autors

© de l'edició: Editorial Efadós

© de la col·lecció Catalunya en Guerra: Editorial Efadós

EDITORIAL EFADÓS

Carrer d'Edison, 3 - Nau A
Polígon industrial Les Torreneres
08754 El Papiol (Baix Llobregat)
Telèfon 93 673 12 12
efados@efados.cat
www.efados.cat

Idea original, disseny i fotocomposició:

Editorial Efadós

Col·laboració:

Ajuntament d'Igualada
Arxiu fotogràfic Municipal d'Igualada - Arxiu Comarcal
de l'Anoia

Amb el suport:

Generalitat de Catalunya
**Departament
de Cultura**

Agraïments:

Anna Baldomà, Montserrat Baldomà Soto, Maria-Goretti Bartrolí, Pere Camps, M. Luz Cristóbal, Antoni Dalmau, Robert Domínguez, Teresa Fàbregas, Ernest Farrés, Jaume Farrés Cisteller, Joan Farrés, Jordi Fernández, Carles Lladó, Montse Lobato, M. Dolors Martín, Florenci Martínez, Mercè Mititieri, Joel Morist Botines, Ramon Muntané, Jordi Pons, Isidre Quintana, Isidre Surroca, Esteve Vilarrúbies, Fina Vilarrúbias i Marta Vives

Assessorament lingüístic:

M. Neus Doncel Saumell

Fotografia de coberta:

Antoni Botines / Fons Jordi Fernández

Acrònims:

ACAN (Arxiu Comarcal de l'Anoia)
AFMI (Arxiu fotogràfic Municipal d'Igualada)
ANC (Arxiu Nacional de Catalunya)
INSPAI (Centre de la Imatge)

ISBN 978-84-18243-48-6

DL B-3981-2021

Imprès a Catalunya

Tota forma de reproducció, distribució, comunicació pública o transformació d'aquesta obra només pot ser realitzada amb l'autorització dels seus titulars, salvant l'excepció prevista per la llei. Si necessiteu fotocopiar o escanejar algun fragment d'aquesta obra, dirigiu-vos a CEDRO (Centre Espanyol de Drets Reprogràfics) - www.cedro.org

Índex

Pàg. 6

PRÒLEG

Recuperar un passat

Pàg. 8

INTRODUCCIÓ

La dècada més convulsa de la història recent

Pàg. 12

LA SEGONA REPÚBLICA A IGUALADA

La primavera republicana (1931-36)

Pàg. 98

SUBLEVACIÓ MILITAR I INICI DE LA GUERRA CIVIL

La fi del somni republicà

Pàg. 146

EL FINAL DE LA GUERRA CIVIL

Les tropes feixistes prenen Igualada

Pàg. 184

ÍNDEX ALFABÈTIC

Pròleg

RECUPERAR UN PASSAT

Antoni Dalmau i Ribalta

Hi ha alguns buits incomprensibles en la bibliografia igualadina. Per exemple, els anys convulsos de la Segona República i la Guerra Civil no han merescut tota l'atenció necessària. És probable que tot plegat s'expliqui per la manera com va acabar aquella dècada dels anys trenta, amb un conflicte bèl·lic i una dictadura militar implacable. I és que prop d'un miler d'igualadins van ser víctimes de la guerra per alguna de les seves diverses causes (assassinats a la rereguarda, morts al front o en bombardeig, represaliats pel franquisme, morts als camps nazis, exiliats...). Això, en una ciutat que en

aquells moments s'acostava als 15.000 habitants. És una xifra, una proporció, altíssima, que posa en evidència que ningú no va poder escapar de les conseqüències dramàtiques d'aquell conflicte. Potser això explica el silenci que, per imposició política del nou règim o bé per voluntat de les famílies, ha pesat i d'alguna manera encara pesa damunt nostre.

Aquest llibre aborda aquells anys de la manera més gràfica i entenedora possible, és a dir, a través de les imatges. Només de veure les cares i les conductes de la gent, l'estat dels edificis, els rituals col·lectius o la vida dels carrers, ens podem fer càrrec de seguida d'una època en què la història va experimentar una notable acceleració, acompanyada d'un intens dramatisme.

Per resumir aquells anys, l'autor ha hagut de seleccionar les imatges entre una gran quantitat de material, de vegades amb buits igualment incomprensibles. Però no s'ha limitat a fer-ne una tria, sinó que ha rebuscat a fons per tal d'oferir moltes imatges que són inèdites o molt poc conegudes i que enriqueixen el nostre patrimoni visual. I, al costat de les imatges, uns textos necessàriament breus que han de mirar d'explicar-ho tot en poquíssimes paraules.

El resultat de tot aquest esforç és un llibre diferent, naturalment commovedor. Però és un llibre sincer, que ens explica d'una manera directa una bona part d'allò que va passar, encara que sigui en l'immobilisme d'una imatge fixa. Per això, perquè contribueix a mostrar-nos un passat mal conegut, ens hem de felicitar sincerament per l'aparició d'una obra com aquesta, tan necessària.

Introducció

LA DÈCADA MÉS CONVULSA DE LA HISTÒRIA RECENT

Josep Rabell Padró

Aquest volum és un recull d'imatges de l'època més convulsa de la nostra història recent. La crònica d'una oportunitat perduda, del que no va poder ser, i de la tragèdia humana que ens va fer retrocedir a les cavernes del silenci, on la repressió i la por van colpir la societat. I just ara, noranta anys després de la proclamació de la República, volem commemorar i reivindicar els seus valors fundacionals. Vull agrair a l'Editorial Efadós la confiança i la possibilitat de poder fer aquest llibre.

La història l'escriuen els vencedors i, probablement per aquesta raó, l'arxiu no disposa de cap fotografia del dia de la proclamació de la República a Igualada. Per això, val la pena recordar les cròniques del dia 14 d'abril del 1931 enmig d'un esclat d'alegria popular que es va escampar per tot el país. A Igualada es va passar avís a totes les fàbriques que tothom plegués per anar a la plaça de la Constitució –actual plaça de l'Ajuntament– per proclamar la República. A les set del vespre d'aquell dimarts, la plaça era plena de gom a gom i prengué la paraula el regidor Veremon Bertran, manifestant

PROCOPI LLUCIA / ACAN - FONS AFMI

CONSELLERIA DE PROVEÏMENTS

A la pàgina anterior, el Casino Foment el 2 de setembre del 1936 a la rambla de Sant Isidre, rebatejada com a Pi i Margall del 1937 al 1939. El local va ser confiscat per l'exèrcit i es va convertir en les conselleries de Proveïments i Agrícola i en el Control de Consum i de Distribució durant la guerra.

FESTA DE LA VICTÒRIA

Festa de la Victòria el dijous 30 de març del 1939. L'1 d'abril es va fer el darrer comunicat de guerra. La fotografia mostra l'arribada de la manifestació a la plaça de l'Ajuntament, presidida per l'alcalde Francesc Matosas i altres autoritats militars.

PROCOPI LLUÇIÀ / ACAN

al poble que el que tant s'havia desitjat ja era una realitat, i que el que convenia era consolidar la República amb entusiasme i disciplina. Fou reclamat el retrat del rei Alfons XIII, que l'alcalde Josep Lladó i alguns regidors s'oposaven a entregar, complint un acord previ, però, finalment, es va llançar daltabaix del balcó de l'Ajuntament i va quedar fet a miques mentre es cridava «Mori el rei» i «Visca la República». Després, els manifestants van anar fins a les Rambles, on no es podia fer un pas. A les nou del vespre, la cobla Igualada tocava «La Marselesse». Alguns ciutadans, drets i asseguts sota els aparells de ràdio, escoltaven amb atenció les notícies que arribaven de Barcelona.

El nou projecte republicà va posar en marxa la descentralització de l'Estat, va reconèixer la igualtat de la dona, els seus drets polítics i especialment el dret a vot. Va engegar la reforma agrària, va implantar la laïcitat de l'Estat i l'educació pública mixta i gratuïta, que va passar de ser un privilegi a un dret de tots. Era una generació

que volia canviar al món i millorar les condicions dels treballadors a través de la cultura i la protecció social per posar fi a una monarquia corrupta i a una Església que majoritàriament actuava com a comparsa del poder.

L'alegria i l'eufòria inicials van donar pas a una realitat econòmica més dura. En un clima de depressió econòmica mundial, el compromís de millorar les condicions de vida dels més pobres es feia difícil de complir. Una situació a la qual cal afegir el clima hostil de l'extrema dreta i els monàrquics, que van tramatar des de l'inici la destrucció de la República.

Durant els quaranta anys de la dictadura, el règim va justificar l'aixecament militar pel perill comunista i la culpa de la Guerra Civil es va atribuir a la Segona República. La primavera del 1936 hi havia un pla secret militar per emprendre «la neteja» d'Espanya. L'aixecament militar del 18 de juliol contra el govern legítim de la República ho va capgirar tot. Els extrems es van desbocar i es va instaurar la barbàrie.

AUTOR DESCONEGUT / ACAN - Fons AFMI

LA SEGONA REPÚBLICA A IGUALADA

La primavera republicana (1931-36)

Les eleccions municipals a Igualada del 12 d'abril del 1931 partien d'un cens de 3.475 electors en què només podien votar els homes de més de 25 anys. La participació va ser del 72,5 %, amb un total de 2.522 vots –la participació més alta fins aquell moment. Al districte Soledat i a Ciutat van guanyar els candidats de Dreta Catalana, amb 1.069 vots; al Centre i a Sant Agustí triomfaren els republicans, amb 1.079 vots. Dreta Catalana va guanyar, amb deu regidors, per sobre dels republicans, que en van obtenir nou, a causa de la llei electoral. Tot i la majoria de Dreta Catalana, es va constituir un comitè revolucionari format pels regidors republicans, que van prendre possessió de l'Ajuntament el 15 d'abril per ordre del govern, fins a la repetició parcial de les eleccions el 31 de maig del 1931, en les quals no van participar ni Dreta Catalana ni Acció Catalana Republicana pel desacord en la repetició.

AUTOR DESCONEGUT / ACAN - Fons AFMI

REUNIÓ FUNDACIONAL DE L'AFI

El 9 de desembre del 1929, a casa de Josep M. Lladó es preparen les bases per crear l'Agrupació Fotogràfica. Són, d'esquerra a dreta, Procopi Llucià, Josep M. Lladó, Celestí Riba, Josep Pomés, Ramon Godó i Josep Castellort. Els estatuts s'aproven el 12 d'octubre del 1930 i és la segona més antiga de Catalunya d'aquest tipus.

DARRER PAS DEL REI PER IGUALADA

El 23 de maig del 1930, el rei Alfons XIII, que anava cap a Madrid, s'aturà uns moments a la rambla del General Vives. Al costat, moment en què l'alcalde, Josep Lladó Ferran, dona la mà al rei. Un any després, amb la proclamació de la República el 14 d'abril del 1931, Alfons XIII marxà a l'exili.

J. GOMES / ACAN - Fons AFMI

